

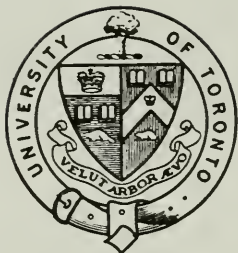

3 1761 06677808 5

BRIEF

PQB

00 59444

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

G. Puccini.

Madama Butterfly

(Мала добродійка метелик)

Іспанська трагедія в 2-ох діях
а 3-ох відслонах.

Слова: L. Illica і G. Giacosa.

На українську мову переклав:

С. Чарнецький.

== Накладом Йосипа Стадника. ==

Чернівці, 1909.

друкарні „Рускої Ради“ під зар. Ів. Захарка.

Porter
PQ13
0059444

G. Puccini.

Madama Butterfly

(Мала добродійка метелик)

Madama Butterfly (mala dobrodiivka melolyk)

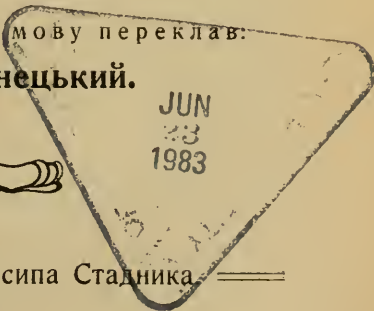
Япанська трагедія в 2-ох діях
а 3-ох відслонах.

Слова: L. Illica і G. Giacosa.

На українську мову переклав:

С. Чарнецький.

*Print
PQB
6003441*

Накладом Йосипа Стадника

Чернівці, 1909.

З друкарні „Рускої Ради“ під зар. Ів. Захарка.

Printed in ...

Особи:

Madama Butterfly (Хо-хо-сан)	п-ї Лопатинська
Сузукі , її служниця	п-ї Петровичева
Кате Пінкертон	п-ї Рубчакова
Б. Ф. Пінкертон , поручник маринарки Сполучених Станів	п. Коссак
Шарплес , американський конзуль	п. Шиманський
Горо , посередник	п. Юрчак
Князь Ямадорі	п. Петрович
Бонза , дядько Хо-хо-сани	п. Рубчак
Якузіде	п. Криштоф
Царський комісар	п. Даньчак
Достойник від управи	п. Бучман
Мати Хо-хо-сани	п-ї Левицька
Своячка	п-на Жарська
Туга (дитина)	* * *

Свояки, приятелі і приятельки Хо-хо-сани.
Прислуга.

Дієть ся в Нагасакі. — Тепер.

Виставлено перший раз на українській сцені в театрі „Руської Бесіди“ під дир. Й. Стадника, в Чернівцях дня 8. мая 1909.

Дія I.

(Узгірє недалеко Нагасакі. Япанська хата, тераса, огород. В глибині в долині порт, город Нагасакі.)

(За піднесенєм завіси Гора з кімнати в глибині в поклонах проводить Пінкертона з важною міною, але з пошаною, показуючи йому прикмети малої хатини, опісля відсуває стїну в глибині та пояснює йому того урядженє тай цїль його, потім входять на терасу.)

Пінкертон

(здивований тим, що бачив, до Гора).
Ах, ті стїни і стеля...

Горо.

Тоті стїни мож дуже легко відхилити а за ними є види прехороші яких не найдеш у сьвітї...

Пінкертон *(шукаючи навкруги).*

А наш весільний дїм де є?

Горо *(показуючи).*

Ось тут. Той другий...

Пінкертон.

А та стіна подвійна куди йде?

Горо (*показуючи на терасу*).

Гляньте.

Пінкертон.

На подвіре?

Горо (*засуває стіну тераси*).

Можна закрити...

Пінкертон.

Вже знаю, вже знаю. А тамта?

Горо.

Також так.

Пінкертон.

То мов хатиночка із карт.

Горо (*заперечує*).

О, сильні в неї стіни, немов вежа тревалі!

(*Запрошує Пінкертон до огороду*).

Пінкертон.

Все, як миляна банька...

(*Горо бє в долоні тричі, — вбігає 2 мужчини і 1 жєнщина — падають з почєстю на вколїшки перед Пінкєртоном*).

Горо

(*носовим голосом, з відповідним жестом*).

Се вашої подруги улюбленії слуги;

Вона їх дуже любить. Се кухар...

Се наймичка... Справжня честь
Тут для них служити.

Пінкертон (*нетерпеливо*).
Як звуть їх?

Горо (*показує Сузукі*).
Ся звесь „Минуча хмарка“,
(*на наймичку*) Ся „Ясний промінь сонця!“
(*на слугу*) „Весняний легіт!“

Сузукі (*на вколішках*).

Сьмієте ся, панове?
Сьміх, то зїлля чудове,
Каже мудрий Окунама:
Бо сьміх проганяє
З серця всі смутки.
З ним щастя все вітає,
Усьміх відчиняє
Раю всі брами.
То образ ласки Бога,
Життя ясна дорога,
Каже мудрий Окунама:
І сьміх дає життю
найкрасші блески.

(*Пінкертон утомлений, — Горо бачить се,
плеще в долоні тричі, — прислуга схо-
плюєть ся тай відходить*).

Пінкертон.

Річ знана, що в язиці вся жіноча сила...

(до Гора, що дивить ся з гори в низ):
Де дивиш ся?

Горо.

Чи не йде ваша суджена...

Пінкертон.

Річ готова?

Горо.

Тай скінчена.

Пінкертон.

Се перла пречудова!

Горо.

Ось вже йдуть!... Ось достойник

Від управи, вся родина,

Англійський конзуль ваш,

Є теж суджена.

Тут вас повінчають

І буде вже по всьому.

Пінкертон.

Рідні вже більше не має?

Горо.

Бабуня єсть ще й теща, старенький стрик.

Та він єрей, то певно тут не прийде,

Він найблизший із родини,

Та свояків багато є, зо дві копи!

Ще легко вам збільшить сімю,

Се вже, бачте, ваша справа

І хорошої Butterfly.

Пінкертон.

Ти, справді, знаменитий!

(Горо дякує низьким поклоном).

Шарплес *(в глибині).*

Той жар так знеміг мене
Ледви-що тут дійшов!

Горо

(що підбіг в глибину, обявляє).

Се єсть пан конзуль!

Шарплес *(входить засапаний).*

Ох, страшений брук, йти по ним — роз-
[пука!]

Пінкертон

(іде йому на стрічу, витають ся).

Привіт прийміте!

Горо *(до консуля).*

Привіт прийміте!

Пінкертон.

Швидко, Горо, дай прохолоду.

(Горо швидко біжить до хати).

Шарплес.

Високо!

Пінкертон

(показуючи на краєвид).

Та гарно!

Шарплес

(дивлячи ся на місто і море).

Нагасакі, он море і пристань!...

Пінкертон *(показує дім).*

Хатка маленька та дуже чепурненька.

(Горо поспішно вертає з хати, — за ним 2 слуги несуть чарки та фляшку на терасу. — Служба вертає поспішно назад.

— Горо зладжує напитки).

Шарплес.

Ваша?

Пінкертон.

Наймив її на років много,

На тисяч без одого!

Та можу в кожду пору

Я ту умову зірвати.

У країні сонця умову і хату

Легко звалити.

Шарплес.

Розумний з того скористає...

Пінкертон.

Певно *(просить, щоби сів, щиро).*

Гень, гень, сьвітами

Гонить нас доля люта,

Щоби в чужих краях

Добра добути.

В найдальші землі

Як птах долину,

(уриває, запрошаючи конзуля до питя).

Мільк, пунш чи Whisky?

(говорить дальше) В далекі землі

птахом полину,

поки на морським дні

Безслідно загину —

І гробу не найдуть.

Захланними руками

Скарби брать все готов,

Білого скарби сьвіта.

Шарплес.

От, пуста життя задача.

Пінкертон.

В серцю тліє любов...

Шарплес.

Пуста така задача,

Людина гонить сьвітом,

Та в серцю пустка все...

Пінкертон.

Хай вітер, бурі, бють о мої груди,

Піду за ними, ах, я піду всюди,

Візьму подругу, ось я зробив

Умову на літ 999!

Хиба-б виповів на місяць вперед.

Шарплес.

Легенька се істория!

Пінкертон.

„America for ever!...“

Шарплес.

„America for ever!“

(по хвилі) Гарнаж ваша суджена?

Горо

(що в глибині прислухував ся, появляється на терасі тай спішить відповісти).

Така чудова, як цвіт весняний
Мов сріблиста та зоря рання ;
За сто єн — річ не дорога...
Позвольте, пане, я готов вам
Сейчас таку доставить!...

(Шарплес сьміється).

Пінкертон.

Йди її тут привести!

(Горо вибігає глибиною).

Шарплес.

Ах, повірте мому слову,
Ви спалите ся тут з любови.

Пінкертон.

Дарма! Дарма!

Не знаю сам що тут сказати,
Яка тут сила, хто може знати!
Неначе чари на душу упали,
Коли ті очі мені засіяли,

Стать причудова, шовкові брови,
Душу чарує розкішним словом,
Зза вахляра як гляне очима,
Німіють груди а серденько бєть ся,
Немов метелик на сонці гуляє
І грудь пожаром бажань займає.
Щоби його зловить, готов-б летіти,
Байдуже, щоб й прийшлось крильця об-
[бити!...

Шарплєс.

До мого конзуляту привела її судьба,
Не бачив я, лиш голос зачував
І голос той чудовий у душу мою впав,
Наче амор крізь сон до мене щебетав.
Великий злочин буде
Як хто негідно її в житю зведе.

Пінкертон.

Заспокій ся, друже мій,
Не снуй тих чорних дум,
Вірю в те, що каже твій дозрілий ум
Та вір, сеж сама судьба
Силою любви вяже серця два.

Шарплєс.

Затям в душі своїй: ніколи не звенить
Утаєний терпіня слід.

Пінкертон (*наливає чарки*).

Whisky!

Шарплес.

Так випиймо чарку (*підносить чарку*)
На честь і славу твоєї родини.

Пінкертон

(*також підносить чарку*).

В тім дни, в котрім ось тут вінчати муть
[мене,

Ох, рідня моя земля...

(*З далека чути гамір надходячої громади*).

Горо (*впадає*).

Ось-ось надходить жінок велика тьма,
Всі окружують вашу жінку та брелять
[довкола.

(*Пінкертон і Шарплес ідуть в глибину тай
придивляють ся*).

Хор (*за сценою*).

Ах, ясне небо, любий сьвіт!

Butterfly (*за сценою*).

Вже близенько мета, поволи!

Хор.

Йдімо скоренько, згіре чудове
вкрив розкішно білий цввіт!

Butterfly (за сценою).

Ген, понад море, понад сине
Весняний легіт на землю лине,
Щасття у грудь вливає,
В розкішні цвіти землю вбирає...
Сестроньки, я щаслива,
Мене зове любов.
Мрія мрію гонить,
Вся зависть сьвіта
Щасття нам не зборонить.

Шарплес.

Веселий щебет молодих пташок!...

Хор.

Ясне небо, любий сьвіт!
Море грає і шумить!
Гей, біліє вишні квіт!
Моря шум лине в даль,
Сонце мінить ся серед фаль!
Оставай щаслива, цвити як квіт
Глянь веселим оком на той широкий сьвіт.
Моря шум лине в даль,
Сонце стелить ся на тафлю фаль!...
Заки підеш на нову дорогу,
Раз поглянь ще оком на широкий сьвіт!
(Усі входять на сцену, держаючи в руках
великі різноцвітні вахляри).

Butterfly (до подружок).

Ми вже тут! (побачила гурток мужчин,

*пізнає Пінкертона, — загортає вахляр, —
і говорять до подружок).*

Ф. Б. Пінкертон. Він.

Хор (загортаючі вахлярі).

Він!

Butterfly (підходить до нього).

Честь вам, пане!

Хор.

Честь вам, пане!

Пінкертон (з усмішкою).

Чи дорога невтомила?

Butterfly.

Не вчуваєсь, пане, втоми, як кохання
[кличе сила!...

Пінкертон.

Справді, чудо се дівчина!

Butterfly.

І гарнійші в світі є...

Пінкертон (захоплений).

Скарб великий!

Butterfly.

Розкажіть у тій хвилині...

Пінкертон.

Дякую! Ні!

Шарплес

(що пильно приглядає ся дівчатам, підходить до Butterfly).

Miss Butterfly... „Метелик“ — се імя в сам
[раз вам!...

Родом із Нагасаки?

Butterfly.

Так, егеж, те імя в місті було всім знане
(до дівчат) Ну, невже?...

Дівчата *(притакують).*

Так, еге!

Butterfly.

Не кождий радо відповість,
Що бідний в нього рід, —
Річ стара, як людська злість,
Сеж знає весь сьвіт. —

Так єсть зі мною. Добра було у нас ба-
[гато,

Та невідомая доля змінила все в годині.

І гейшою я стала,

Пісні сьпівала,

(до дівчат) Правда?

Дівчата *(притакують).*

Правда!

Butterfly.

Нічого не хочу притаїти. Сьмієтесь?

Чому? Вонож буває...

Пінкертон *(до Шарплеса)*.

Ах, до тої ластівки само серце рветь ся!...

Шарплес *(питає дальше)*.

Нема сестер в вас пані?

Butterfly.

Ні, не має, тільки ненька.

Горо *(поважно)*.

О, дуже чесна жінка.

Butterfly.

Доля її побила, в горю вік коротає...

Шарплес.

А де ваш батько?

Butterfly *(відповідає сухо)*,

Вмер!

(Подруги потакують головами, Горо збен-тежений, всі нервово вахлюють ся).

Шарплес.

Скільки вам літ?

Butterfly.

Ану, вгадайте!

Шарплес.

Десять.

Butterfly,

За мало!

Шарплес,
Двайцять.

Butterfly.

Богато. Пятнайцять літ минає;
Сумна річ вік так старий,

Шарплес.

Літ пятнайцять!

Пінкертон.

Літ пятнайцять!

Шарплес.

Сам час на ляльку.

Пінкертон.

Справді, дитина!

Горо (заповідає).

Ось ще пан комісар і урядник від управи
і свояки!

Пінкертон.

Скорше! Скорше! (*Горо вибігає, по хвилі
входять свояки Butterfly, котра разом
з подружками іде на їх стрічу. — Усі
кланяють ся. — Својки цікаво огляда-
ють двох Американців. — Пінкертон бере
конзуля за руку і оба з боку иригляда-
ють ся тій сьмішній юрбі. — Цісарський
комісар та урядник від управи пристанули
в глибині*),

Пінкертон (до Шарплеса).

Добра шутка! Знаменита! Ось нова моя
[родина!...
З нею місяць-два пожити!...

Своячка (до Butterfly).

Де він?

Butterfly і подруги

(показуючи на Пінкертон).

Ось тут є він!

Свояки.

Не гарний він!

Butterfly і подружки.

Гарний, як цар він!

Свояки.

Деж тут краса? Гарний не єсть!

Пінкертон.

За ослоною вітрила

Певно теща симпатична

Своє личко укрила!

(до Шарплеса показуючи на Якузиде)

Стать, що так до долу гнеть ся,
певно вуйко піяниця.

1. Своячка.

З ним Горо теж мене сватав!

Butterfly.

Що ти? Ах, ні!

Свояки (до 1. Своячки).

Горда дівчина горда страх,
Протямить ся в гірких сльозах!
Весна скоренько пролетить —
Зів'яне квіт!...

Горо

(ходячи від одної до другої).

Прошу я вас, мовчіть вже раз!...
(прислуга вносить вина та лікери).

Якузіде.

Деж є вино?

Мати і тітка.

Дадуть сейчас.

Свояки.

Ось вже несуть, ходім, берім!

Якузіде.

Дайте вина, я пю за щастя, за любов
Вино червоне наче кров.

Свояки.

Гарний, як цар! О, справді так (і т. д.)

Горо.

Ах, прошу вас, вже раз мовчіть.
Цить! цить! цить!...

Шарплес.

Друже мій коханий, я справді
Бачу, що судьба

Той ясний квіт небесний
Сама тобі віддала!
Я не знаю деб шукати
Гарнійшого дівчати
Як метелик твій!
Ти сьвітлом будьже їй
І щастя ти найдеш при ній!...
Тобі все вона повірить...

Пінкертон.

Ах, квітка та розкішна,
Що блески розсипає
Оволоділа так мною! —
Я квітку ту рожеву
Зірву своєю рукою!...

Butterfly (до своїх).

А тепер знов глядїть!...
Мамо, ходїть, всі виходїть
Раз, два, три, пригнїть колїн!

(на знак її всі клякають перед Пінкертоном і конзулем. — Пінкертон велить їм встати. — Всі встають та йдуть до столів з їжою та напитками. — Пінкертон підходить до Butterfly подаючи їй цукорки).

Пінкертон.

Позволь, о мила!..

(бачить, що вона важить ся).

Солодощів не любиш?

Butterfly.

О, пане Ф. Б. Пінкертон, даруйте...
Я — хотіла-б... принесла мої річи...

Пінкертон.

Прошу, де є?

Butterfly.

Ось тут. Лиш погляньте
(показує річи, які принесла з собою).

Пінкертон.

(трохи здивований, усміхаєть ся).

Погляну, моя мила Butterfly...

Butterfly

(виймаючи кожду річ).

Ось хустинка... й люлька, малий ремінчик,
Ось золотенька брошка і зеркальце
І вахлярик!...

Пінкертон.

А в пуделочку?

Butterfly.

То мисочка з білилом.

Пінкертон.

Ах, фе!

Butterfly.

Чожуж то : (кидає об землю). Геть!

Пінкертон.

Се що?

Butterfly (*дуже поважно*).

Річ сьвята для мене.

Пінкертон (*цікавий*).

Невже не вільно знати?

Butterfly.

Богато сьвідків. Вибачайте!

Горо

(*котрий підійшов, говорить нишком до Пінкертона*).

То дарунок від Мікада для батька...
І порада... (*показує „гаракірі“*).

Пінкертон (*до Гора нишком*).

Щож він? Батько?...

Горо.

Покорив ся...

Butterfly.

Се Оттокі!

Пінкертон

(*бере одну до руки*).

А ляльки ті? Що з ними буде?

Butterfly.

Рідні моєї душі.

Пінкертон.

Честь тут їм складаю!

Butterfly.

Вчора я ходила в монастир,
Щоби хрест сьвятий прийняти,
Життя нове начати
Чей не відкаже Бог тої благодати.
(Із страхом :) Свояки, Бонза, ще нічого
[не знають.

Я вірю моїй долі, до твого Бога йду,
Я Богови твому покорилась
Разом з тобою я мольбою
Буду йому клонить ся!
А коли забажаєш, сьвіт покину,
Лиш тільки забажай, коханий мій!
(бере лялечки) А з тим всім геть!... (кидає).

Горо

(котрому консуль щось приказав, кричить):
Тихо! тихо!

(Всі покидають їсти та пити — встають
від столів, наближають ся до середини,
стають в півкрузі, Пінкертон і Butterfly
в середині.)

Комісар (читає):

„Позваляєм, щоб тут присутний Беня-
мін Франклін Пінкертон, поручник в службі
на кораблі Lincoln при фльоті Сполуче-
них держав Америки північної і тут при-
сутна панна Butterfly, що сидить у Омара
Нагасакі, по обопільній згоді, при тих тут

свідках, заключили подруже, а вперед дозвіл вся дала родина". (Кладе акт до підпису.)

Горо

(церемоніяльно до Пінкертона).

Ваш підпис. (Пінкертон підписує.)
Наречена!... (Butterfly підписує також.)
І річ скінчена! (Свояки підписують.)

Подружки

(підходять з поклоном до Butterfly).
Madama Butterfly!

Butterfly

(підносячи палець до гори, поправляє їх з повагою).

Madama F. B. Pinkerton!

(Подружки обіймають Butterfly. — Урядник від управи згортає акта і обявляє комісарови, що все в порядку.)

Комісар

(з поклоном до Пінкертона).

Щасття бажаю!

Пінкертон (з поклоном).

Сердечна вам подяка.

Комісар (до конзуля).

Може разом вже підемо?

Шарплес.

Дуже радо! (до Пінкертон) Завтра зійдемо ся?

Пінкертон (подаючи йому руку).

Дуже охотно!

Урядник від управи (до Пінкертон).

Лиш добре справтесь!

Пінкертон (пращаючи ся з ним).

О, постараюсь!

(Шарплес, комісар, урядник від управи звертають ся їти, Шарплес вертаєть ся і говорить до Пінкертон важно.)

Шарплес.

Сердечно!

(Пінкертон упевнює його — відводить відходячих, потім вертає на середину сцени.)

Пінкертон (до себе).

Ось у крузі ріднім я,

їх прецінь якось зручно позбутись треба...

(Бере зі стола пугар та підносить у гору.)

Гіп! гіп!

Свояки.

О, Камі! О, Камі!

Пінкертон.

Гей, випем здоровле молодой!

Якузіде.

О, Камі! О, Камі!

Пінкертон.

Гей, випем здоровлє молодої!

Свояки.

Випемо здоровлє! О, Камі! О, Камі!

(Чути з далека крики. — Свояки уривають. — Ставлять пугари.)

Дядько Бонза *(за сценою).*

Хо-хо-сан! Хо-хо-сан!

Проклін на тебе!

Butterfly і Свояки.

Ах, се Бонза!

Горо.

Страховище онто чудацьке
Пощо тут лізе, щоб забаву псувати?

(Горо дає знак прислузі, щоби виносили столи, подушки, тай усуваєть ся на осторонь.)

Дядько Бонзо *(чим раз близше).*

Хо-хо-сан! Хо-хо-сан!

(входить на сцену, побачив Butterfly тай грозить їй кулаками).

Вчора була в монастирі?

Свояки.

Одвіт дай, Хохосан!

Пінкертон

(*подразнений поведенєм Бонзи*).

Се напасть очевидна!

Бонза.

Що? В тебе слів не має?

Наш Бог тебе скарає!

Вона змінила віру!

Свояки (*стоять остовпілі*).

Ах, Хо-хо-сан!

Бонза.

Зрадила свого бога...

И сьвятую віру!...

Свояки (*з криком*).

Ах, Хо-хо-сан!

(*Butterfly закриває лице руками. Мати підступає, щоби її захистити*).

Бонзо (*грозить Butterfly*).

Kami-sa-run-da-si-co!

Свояки.

Ах, Хо-хо-сан!

Бонза.

(*зближаєть ся до Butterfly та кричить їй майже в само лице*).

Хай підлу душу твою

Вічне томить горе!...

Пінкертон

(котрого се все подразнило, стає поміж *Butterfly* а *Бонзою*).

Геть ідїть в тій хвилині!

(на голос *Пінкертон*а — *Бонза* вздержуєть ся. — Запрошує усіх свояків до відходу).

Бонза.

Ми всі підемо, підемо,
Коли нас відрекла ся
Знать не будемо!

Пінкертон (рішучо).

Геть ідїть в тій хвилині,
Не відберете щасття їй вже нині!
(починає смеркати).

Свояки (відходячи).

Ах, Хо-хо-сан! Камі-sa-run-da-si-co?
Ти будь проклята! (голоси замовкають).

Пінкертон

(підходить до *Butterfly*. віднімає ніжненько її руки від лиця, *Butterfly* плаче).

Не плач, дитино ти моя,
Хай там вони говорять!...

(чути здалека слабї голоси):

Хо-хо-сан!

Butterfly (затулює уха).

Чуєш ще їх?

Пінкертон.

Голота проклята
А з нею Бонзів вся товпа!
Не варт, щоб сльози лили
Твої оченята!

Butterfly (з усмішкою).

Невже? Не плачу вже,
Про все забути вже готова,
Бо від чару твого слова
Супокій в душу мою пливе!

(хоче поцілувати його руку).

Пінкертон (ховає руку).

Се що? Ах, ні!

Butterfly.

Мені казали, що там, в вашій, ген, країні
Віддаєте ви почесь так людині!

Сузукі (в глибині).

E I-zaghi ed I-za-na-mi sarunda-si-co,
E Ka-mi, e I-za-ghi-ed I-za-na-mi,
Sarunda-si-co, e Ka-mi!

Пінкертон (здивований).

Хтож там знов бурмотить?

Butterfly.

Се Сузукі свій говорить вечірний псалом!

(чимраз більше смеркаєть ся).

Пінкертон

(*ведучи Butterfly до хати*).

Вечір вже іде!

Butterfly.

І тишина вколо.

Пінкертон.

Сама остала.

Butterfly.

Сама та проклята! Ох, проклята!

Та щаслива!

Пінкертон

(*плеще тричі в долоні. — Сузукі і прислуга вбігають*).

Зачиньте двері!

(*прислуга мовчки сповнює приказ*).

Butterfly.

Так, ми самі остали, далеко сьвіт весь...

Пінкертон (*сьмієть ся*).

І Бонзи тут не чути!...

(*сїдає та запалює цигаретку*).

Butterfly

(*до Сузуки, котра лишила ся*).

Сузукі, дай одержу!

Сузукі

(*сповнивши приказ. — З поклоном*)

Добраніч!

Butterfly

*(іде за параван, скидає шлюбну сукню
тай надягає цілком білу, — потім сідає
на подушці, дивить ся у зеркальце, по-
правляє волосє)*

Той стрій пречудовий як давить мене !...
Біленька спідничка — був досі мій стрій,
Він сьмієть ся з мене і глядить у вічи,
А в очах добачить певно сором мій !

Пінкертон

(придивляєть ся, — до себе)

Ти, моя щебетушко, щебечеш так ми-
[ленько,
Не мрів я й в сні, що ти, моє серденько
Що будеш, ах, на все, на все моя !

Butterfly *(про себе)*.

Чомуж гнівний той голос мене трівожить:
Butterfly, ти проклята, ах, проклята !
Та щаслива !...

Пінкертон.

Серцем всім, ах, серцем всім
Дивні чари овладіли !...

*(встає приближаєть ся до Butterfly, під-
носить її ніжненько тай веде її на терасу).*

Ті оченята сльозами обмиті,
Ті очі пречудові, уста твої вишневі,
Коса гебанова, вся, ах, вся ти вже моя !...

Butterfly *(сходячи з тераси).*

Похожа на богиню, що в ніч на небі синім
Сріблестим сяйвом блищить!...

Пінкертон.

І серце полонить!

Butterfly.

І втуляє, і вслоняє в сині мраки сьвіт!
І сріблом гафтує небесні простори!

Пінкертон.

Скажи, ах, скажи, моя мила
Чи і ти мене полюбила
Чи чудна богиня, як квіт,
Зна чуття, що у груди горить?

Butterfly.

Ах, так! Та не сьміє сказати,
Бо розкіш могуча, як скон!

Пінкертон.

Ах, не трівож ся, не смерть кохання ро-
[дить, —

Роскіш і щастя заперті двері,
Раю отвиряє,
Чудові сні, рожеві сні, в душу наводить!

(підходить до неї, хоче обняти).

Butterfly *(швидко відхиляється).*

Ти мені сьвітлом, сонцем, всім, пане,
Що там на небі тліє,

Тобі всю душу віддам я без жалю,
Всі сни і мрії!... *(по хвилі)*
В тобі велич-сила, а усьміх твій
Такий мені милий і кожде
Твоє слово втишає горе!
Не багато бажаю, не багато я хочу:
Зажити в супокою, не знати, що горе,
Хай все голубе небо сьмієть ся над нами,
Хай буйні левади красніють цвітами!
В далі хай море грає!...
(Зовсім стемніло ся. Ніч. Зоряне небо.)

Пінкертон *(з чуттем).*

Дай цілувати твої рученята!
Ах, Butterfly о ти мій крилатий метелик
[гожий!...

Butterfly.

Кажуть, що за морем, де твій родимий край,
Що там метелики вбивають для забави
[пустої!...

Пінкертон *(бере її за руки).*

Серця у них нема!
А знаєш ти, мала,
І я тебе імив, щоб не літала,
Щоб була при мені, щоб остала
Моя на віки! *(цілує її горячо.)*

Butterfly *(без опору).*

Твоя на віки.

Пінкертон

Ах, на віки! (*пригортає її.*)
Гей, лиши всю тривогу,
Глянь, зоря ясно сяє
І ніч западає
І сьвіт увесь здрімав ся!...

Butterfly (*дивить в небо*).

Ах, ніч чудова!...

Пінкертон.

Чудне небо!

Butterfly.

Засяли зорі, вперве так ясно сяють.

Пінкертон.

Вже ніч западає, моя кохана, ніч западає,
Сьвіт увесь вже дримає!...

Butterfly.

Тиха нічка, ясні зорі
Потапають в синім морі,
Понад морем лиш вітер дзвонить,
Ніч чарами землю слонить!...

Пінкертон.

Я з тобою! Будь моєю!
Ах, ходи, й моєю будь!

Butterfly.

Ах, ті очі, що вдивились
Гень у даль, в незнану даль

Гень у простори
На дрімуче сине море!

Пінкертон.

І серце бєть ся в груди!
Не трівож ся, глянь усюди,
Весь сьвіт вже здрімав ся,
Не трівож ся, мила моя!
Глянь усюди, все уснуло!
Ах, йди, підем в кімнату!...
Ходім! Моя ти будь! Ходім!...

Butterfly.

Ах, ті очі задивились!
Ясні зорі... серед хмар!
Ах, тиха нічка, в грудь пливе
Кохання чар!

(Ідуть разом в кімнату.)

Кінець 1 дії.

Дія 2.

Нутро хати Butterfly.

Заслони спущені — сцена в півсумерку. Сузукі молить ся перед образом Будди — інколи дзвонить у дзвінок. Butterfly стоїть неповоружно за параваном.

Сузукі

E I-za-ghi ed I-za-na-mi.

Sarun-da-si-co e Ka-mi...

(Перериваючи) : О, головонько !

(Дзвонить, щоби звернути увагу Богів.)

О ти, Ten-Sjo-o-daj !

(Плачливим голосом дивлячи ся на Butterfly) Дай, щоби Butterfly не плакала !

О, дай ! О, дай !...

Butterfly *(неповоружно).*

Ох, безсердечні ті боги, о Сузукі !

Та Бог Американців ліпший від Брами,

Не лишає, хто молить ся в покорі,

Та чи годен він знати, що дієсь тут за

[морем. *(Задумуєть ся.)*]

(Сузукі встає та відслонює стіну в глибині до огороду.)

Сузукі ! Коли скінчать ся муки ?

(Сузукі бере з малої коробки мошонку та шукає гроший.)

Сузукі (до *Butterfly*, показуючи кілька штук гроший).

Всі гроші вже минулись!

Butterfly.

Тільки? А він не вертає!

Сузукі (ховає гроші до шубляди та зачинає її).

Як він не верне недовго, дні страшні нас
[чекають!...

Butterfly (рішучо).

Він верне!

Сузукі.

Бог би дав!...

Butterfly (підходить до Сузукі).

Хоч не вертає, за нас, з його приказу
Конзуль дбає... Чому, скажи? (Сузукі
[мовчить.]

Чому, чому не знати, мав би нам замки
В хаті направляти, коли-б вернути
Більше вже не мав?

Сузукі.

Га, не знать!

Butterfly (трохи сердита та здивована).
Чом не знать? Я тобі скажу:
Хотів, щоб злі люди до нас не заходили,

Люди, що злобу приносять,
Хотів, щоб його жінку не журили
Бо його жінка се я, Butterfly!

Сузукі (*не впевнена*).

Ах, він здалека, із чужої країни,
Хто зна, чи він до нас верне!...

Butterfly (*люто, схоплює її*).

Ах, тихо! Серце плаче!

(*Старається її переконати.*)

Питала я його останний раз,

Чи він верне ще до нас?

Він глянув сумним оком

І зворушений глибоко

Так мені одвічає:

(*намагається наслідувати Пінкертона*)

О, Butterfly... о, пташко моя гожа,

Верну я тут з весною,

Як розцвітеться рожа,

І як в гаю над ручаєм

Птах заспіває!... (*спокійна, певна*) Вер-

[*неться!...*]

Сузукі (*з сумнівом*).

Дасть Бог!

Butterfly.

Кажі ураз: Вернеться.

Сузукі (*повторяє сумно, щоби її задовольнити*).

Вернеться! (*вибухає плачем*).

Butterfly (здивована).

Плачеш? Чому? чому?

Ах, бо віри не стане!

(З довірем — усміхаючись) Слухай!

Розкажує начеб воно вже й справді було.)

Там, де мряки сірі сповили море сине

Там вбачиш тумани диму, [латий.

То корабель там лине!... Корабель кри-

У прибою стане, заревуть гармати

Верне мій коханий.

Не йду його стрічати, о, ні!

За корчик рожі я зачаю ся

Тихенько там зажду на нього,

Моєж середенько так ждало довго!

Товпа надійде, як велика філя

І він надійде з ними,

І власними очима з віддалі взрю його!...

Постояв, та чекає і мене шукає

Та кричить: Butterfly! з далека кличе.

Не вийду я до нього,

Не буду зараз бічи,

Не з пустоти, лиш щоб не вмерти

Від щасття тої стрічи...

А він несупокійний шукає у товпі:

„Ах, де ти, моя пташко,

Ах, де ти, пташко мила?“

Як коли я скрань на груди його клонила!...

Щасття все верне знов, я щиро вірю!...

Щезне з душі тривога,

Я вірю в мого Бога,
Він верне!

*(Butterfly падає в обійми Сузукі. — Пра-
щає Сузукі, що йде до дверей з лівої,
Butterfly прямує за нею, сумно дивлячи
ся. — З огороду входять Горо і Шар-
плес — Горо заглядає у кімнату, а по-
бачивши Butterfly, говорить до Шарплеса).*

Горо.

Є! Ходіте!

*(Горо і Шарплес входять, постукавши
у двері.)*

Шарплес.

Вибачайте! *(побачивши Butterfly):*
Madama Butterfly!

Butterfly *(не відвертаючи ся, повторяє).*
Madama Пінкертон! Прошу!
*(Відвернувши ся побачила конзуля, плеще
з радости в долоні). Ах! (Сузукі входить,
приставляє столик з причандалами до ку-
реня — подушки.)*

Butterfly.

А, се наш пан конзуль є! Прошу, що
[за честь!]

Шарплес.

Так не забули?

Butterfly *(хазяйнує).*

Якже можна? Як мило тут вас витати!

Шарплес.

Дяка! (сів на одній з подушок близько столика).

Butterfly

(сіла на другій подушці, сьмієть ся з поза вахляра зі збентеження Шарплеса — потім питає його).

Якже антенати? Чи здорові?

Шарплес.

О, певно!

Butterfly

(дає знак Сузукі, щоби приладила люльку з опієм).

Закурить!

Шарплес.

Дякую. (хотячи оправдати причину своїх відвідин, виймає з кишені письмо).

Ось тут...

Butterfly (церебиває йому).

А небо нині справді чудове!...

(Butterfly потягає раз з люльки, що Сузукі приладила, опісля подає її Шарплесови.)

Шарплес (відказуєть ся).

Дякую!

Butterfly (поклавши люльку на столик).

Може краща буде ось цигарертка

[американська?

Шарплес (бере одну).

Дяка! (намагається ся навязати наново давнійшу розмову.) Приношу саме...

Butterfly

(подаючи йому запалений сірник).

Куріть!

Шарплес (закурює та показує письмо).

Ось пише Бенямін Франкін Пінкертон...

Butterfly.

Чи справді? Чи здоровий?

Шарплес.

Як риба!

Butterfly (радісно).

Тепер я мабуть із всіх найщасливійша!

(Сузукі готує чай.)

Чи вас вільно поспитати?

Шарплес.

Прошу.

Butterfly.

Коли у вас в Америці звичайно весна

[буває?

Шарплес.

В чім тут річ?

Butterfly.

Так... чи пізнійше, як в нас?

Шарплес.

Но... чому?

(Горо, що ходив по городі, входить на терасу тай прислухуєть ся нишком.)

Butterfly.

Чоловік казав до мене :

„Верну як вишня цвітом забіліє
І соловейко в гаю засьпіває“.

Коли сьпівають ваші соловії?

Може йнакше в вас числють літа,

Не знаю я! (Горо сьмієть ся.)

Чий голос? Ах, се той Горо

Чогось сьмієть ся...

Горо (підходить в поклонах),
Радість...

Butterfly (до Горо).

Тихо! (до конзуля) Значить як? Що?

Прошу одвічати на моє питання!

Шарлес (збентежений).

Трудно, справді, не знаю,

Не студіював орнітології.

Butterfly.

Орні...

Шарплес.

...тології...

Butterfly.

Так того вам не знати?

Шарплес.

Ні! (повертає до давньої о) Так значить ся...

Butterfly (знов перебиває).

Ах, так. Ледви мій муж поїхав від мене,
Горо що дня приходив до хати
Та про богацтва все ставав казати,
Будь то --- би від князя приносив все
[дарунки,
Казав їх приймати...

Горо (хоче оправдати ся):

Від князя Ямадорі!
Сама бідна остала,
Родина вся її, безщасну прокляла!
(З далека на терасі являєть ся Ямадорі,
за котрим 2 служачих несуть цвѣти.)

Butterfly.

Ось і він надходить!

(входить Ямадорі. — Горо і Сузукі ідуть на стрічу — кланяють ся — Сузукі відбирає квіти від служби та ставить в вагонах. Ямадорі кланяєть ся конзульови — опісля віддає проворний поклін Butterfly. Прислуга усуваєть в глибину. Горо підсуває Ямадорови стільчик, він сідає.)

Butterfly.

Ямадорі! Скажи, невже твоя туга ще не
[пропала?

Хочеш вмерти ще, що я другому серце
[Віддала ?

Ямадорі (до Шарплеса):

Мого серця вічний сум
Ще бере вона на глум.

Butterfly.

Ви любили певно, пане,
Тай любили не одну!

Ямадорі.

Кожда була моя жінка,
З кожною розвід дістав!

Butterfly

Та даремно...

Ямадорі.

Та нас ніяка не розділить вже сила...

Шарплес (у бік):

Ті бажання Пінкертона
Не дадуться доконати...

Горо (до Шарплеса).

Вілі, слуги, скарби
А у Єдо палата величава!...

Butterfly (поважно).

Раз лиш серце вибирає...

Ямадорі-Горо (до Шарплеса).

Все себе за жінку має...

Butterfly (*встає*).

Бож то справді я є жінка...

Горо.

По закону...

Butterfly.

Я жінка є.

Горо (*кінчить*).

То коли дружина лишить,

Сам собою розвід є...

Butterfly.

Япанські се звичаї...

Інакше в нас буває...

Горо

Де?

Butterfly.

В Америці.

Шарплес (*у бік*).

Ох, нещасна!

Butterfly (*нервно*).

Тут двері відчинити,

Щоби бідну жінку у сьвіт пустити,

Вже люди звать розводом...

А там в Америці в нас інакше є...

(*До Шарлеся*) Чи так?

Шарплес (*збентежений*).

Єге... тільки...

Butterfly

(перебиває йому, звертаючи ся до Ямадори та Гора, з побідою).

Судя сейчас таких просить на слово

Й суворо мовить: Вам розводить ся?

Чомуж се так? „Вже мене втомили
всі роскоші“. А судя каже:

Ти, сину вражий,

Підеш в тюрму!

(до Сузуки) Сузукі, чай!...

(іде сама та наливає чай до посудин).

Ямадорі *(нишком, до Шарплеса).*

Ти чув?

Шарлєс *(півголосом).*

Жаль дивитись на ту її віру сліпу.

Горо *(нишком до Шарплеса).*

Вже небавки корабель його буде тут!

Ямадорі *(зажурений).*

Коли його побачить...

Шарплєс *(півголосом до обох).*

Не хоче їй явитись!

Днесь саме хочу їй все те відслонити!...

Butterfly *(подаючи чай).*

Ваша милість дозволить!...

*(відхиляє вахляр із поза нього показує
на двох прочих).*

Ах, ненавісні ті люди!
(подає чай Ямадорому, він від-
казуєть ся).

Ямадорі (встає).

Пращаю, Іти вже час...
Серце і надію лишаю в вас...

Butterfly.

О, пане !...

Ямадорі

(відходить кілька кроків — але ще раз
вертає).

Як забажаєш...

Butterfly.

На жаль, на жаль даремно...

(Ямадорі клянеть ся Шарплесови тай
відходить зігхаючи, за ним відходять
2 слуги. Butterfly сьмієть ся за вахлярем,
потім дає знак Сузукі, щоби забрала на-
чине зі столика від чаю, Сузукі робить
се та відходить в глибину. Гого пішов
за Ямадором).

Шарплес (дуже поважно).

Ось тепер сїдайте тут,
Від нього лист я вам читати му.
(виймає лист з кишенї).

Butterfly (бере лист).

Дайте, хай пригорну до груди
(цілює лист)

Ви один мій друг на всьому сьвіті!...
Тепер читайте!...

(віддає письмо).

Шарплес *(читає).*

„Зволь, друже мій сердечний
Відвідать ту дівчину...“

Butterfly *(втішно).*

Ах, се його слова?...

Шарплес *(поважно).*

Так, власноручні. Та дайте докінчити...

Butterfly.

Тихо, тихо, вже мовчу!

Шарплес *(читає).*

„Від тих хвиль пречудових
Вже третій рік минає!...“

Butterfly *(перебиває).*

І він те прецінь знає...

Шарплес *(я. в.)*

„І може Butterfly забула вже мене...“

Butterfly

(дуже здивована, звертаєть ся до Сузукі).

Я позабула?... Сузукі, чула ти?...

Чи позабула я?

(Сузукі відходить на право)

Шерплес.

Тихенько! (*читає даліше*)

„Як ще вірність мені заховала...“

Butterfly (*бере лист з рук йому*).

Слова мої кохані! (*цілує лист*) Листок
[коханий!]

Шарплес (*відбирає письмо*).

(*читає*) „Ти зволиш преласкаво пояс-

[нити їй]

За мене ту немилу справу!...“

Butterfly.

Вертає?

Шерплес.

„Той удар...“

Butterfly

(*скаче з радости і плеще в долоні*).

Верне певно, так?

Шерплес (*у бік*).

Ось бачте! Немила се робота

Той узол розтинати! (*встає*)

Колиб так не вернув він,

О Butterfly, і раз на все

Покинув той ваш край?...

Butterfly

(*не поворушно, наче окамініла*).

Тоді я мушу знов вертати,

Гейшою стати і пісні сьпівати!..

Або радше умерти!..

Шарплес

(ходить зворушений, далі стає перед нею таї бере її за руки).

Господь хай тебе хоронить
Від розпуки від страшної...
Краще вже прийми поклони
Того дуки Ямадорі...

Butterfly *(ховає руки)*

Ах... що се ви? Спасибі вам! Ах!...

Шерплес.

Я-ж добра бажаю вам!...

(Butterfly плеще в долоні — входить Сузукі).

Butterfly.

О, Сузукі, йди скоренько,
Відчини, пан хоче йти!...

Шарплес *(хоче йти)*

Кажеш йти?

Butterfly *(задержує його).*

Твоя рада ах, яка страшна для мене!...

(дає знак Сузукі, вона відходить до огороду).

Шарплес *(оправдуючи ся).*

Ах, простіть за прикре слово...

Butterfly

(з болем, кладучи руку на серцю).

Ах, бо серце в крові б'єть ся!
Як те все знести прийдець ся?...

*(Хитаєть ся, Шарплес хоче її підтримати
але вона швидко випростовуєть ся).*

Ні вже, ні вже! Я гадала, що вмру,
Та біль минув, як чорна хмара
Над морем в літне рано. Ах, він покинув?
*(швидко біжить на л'іво, по хвилі вно-
сить дитину, котру показує Шарплесови)*
Дитина? дитина? Її він теж забути в силі?
*(ставить дитину на землі тай пригортає
до себе).*

Шарплес *(зворушений).*

Син його?

Butterfly.

Чи в нас коли мають діти оченята ла-
[зурові?
Уста? й таке волосячко шовкове?

Шарплес.

Та-бо справді. Пінкертон його знав?

Butterfly.

Ні! ні! Вродив ся, як він поїхав
До рідної країни!

Тепер-же ви напишіть.
Хай вертає до рідної дитини!...

(голубить дитину)

Тут син на нього жде, хай їде скоро
Понад гори, понад море!...

(садить дитину на подушці та цілує)

Чи ти знаєш, моє любе, що той пан
[сказав?

Щоб тебе ненька на рученьки взяла
І серед бурі вітрами щоб пішла у сьвіт,

В далекім сьвіті далі щоб шукала,

Щоби для хліба пісні сьпівала,

Й гуляла, як за давних літ,

И казала: „гей люди, сьпівати му

Вам пісню сумну

Про дівчину, що для чужинця

Ах, життя віддала!...”

Я-б мала знов вернути там,

Щоб сьпівать за гроші вам?

На торг нести мій сьміх?!

Сльоза в очах моїх... і в серцю плаче

[жаль.

О, мій сину єдиний, сину ти мій!

Ні, не будеш терпіти, сину,

За чужу провину!...

Вмерти, вмерти, краще скон! —

Одна дорога ще для нас остала... —

Ах! вмерти!...

*(цілує пристрасно дитину — потім сідає
на землі тай голубить її).*

Шарплес (зворушений).

(у бік) Ах, бідная! (голосно) Пора вер-
[тати!

Вибачайте!

Butterfly

(вертає, подає руку Шарплесови, віч сти-
скає її, до дитини):

А ти дай рученята!...

Шарплес (бере дитину на руки).

Чудові оченята. (цілує). Мов, як назива-
[єш ся?

Butterfly (до дитини).

Скажи-ж: моє ім'я „Жаль і смуток“
Зле нам. Як поверне мій татко,
Знов всьміхнеть ся дитятко —
Радість! — „Радостю“ тоді прозвусь!

Шарплес.

Подбаю я, щоб батько знав про тебе...
(Ставить дитину на землю, кланяється
таї швидко відходить).

Сузукі (кричить з глибини).

Ах, гадюка та проклята!

(Сузукі входить, насилу ввійшаючи Гора,
котрий не хоче йти).

Butterfly.

Що се?

Сузукі.

Тай змій мерзенний, та гадюка
Оклеветала нас усюди,
Що не збагнуть нікому в світі
Хто дитини батьком...

Горо (*перечить*).

Я казав тільки, що там у Америці
Дітей нешлюбних закони не хоронять
І погорджають ними люди...

Butterfly (*схоплює ніж*).

Ах, ти брешеш, брешеш зміє!
(*Горо вистрашений паде на землю*).
Ще раз скажи, а згинеш!...

Сузукі.

Геть! (*схоплює перестрашену тою подією
дитину та виносить її*).

Butterfly (*копає ногою Горо*).

Йди геть! (*Горо втікає*).

(*Butterfly стоїть хвилину неповорушно, по-
тім очунявши ся, відкладає ніж, вертає
думкою до дитини*).

Ах, роскоше моя... Журбо моя найсо-
[лодша!

Надійде пора... ах, краща хвиля,
Поверне татко твій
Забере нас, забере далеко в свою землю,
В його рідимий край!...

(*З пристані чути гарматний стріл*).

Сузукі (вбігає задихана).
Ось се сигнал портовий!
Ось видно вже прапор!...
(*Butterfly і Сузукі біжать на терасу*).

Butterfly.

Біла, біла... бандера американська
Повна зір! Ось котву кинула в море!
(*Схоплює зі стола люнету вертає на терасу, зворушена прикладає люнету до ока та говорить до Сузукі*).

Тримай мою руку, бо годі прочитати!
Не видно!... Бачиш ти: Абрагам Лін-
[кольн!
(*віддає люнету Сузукі тай сходить з тераси*).

Брехали всі ви! Я вірила одна,
Бо я любила! Ах, чи не сором
Тобі Сузукі? Вертає! Вертає!
Приїхав саме у тій годині,
Як всі казали: страдай, ах, страдай!
Се любов, моя віра
Все учинила
І він поверне!... (*біжить на терасу*).
(*до Сузукі*). Гей, стрясаймо листочки ви-
[шневі,

Я вберусь в білий квіт
Хай запах їх скріпить мої груди
Хай покріпить!...

Сузукі.

Втишіть ся, моя пані, втишіть ся!...

Butterfly

(вертаю з Сузукі до кімнати).

Ні, сьмію ся, сьмію ся!
Ах, коли його діжду ся?
Як кажеш? Година?

Сузукі.

Пождемо!

Butterfly.

За дві години?!
Ах все, ах все хай вкриє цвіт,
Як криють зьвізди північне небо...
*(дає приказ Сузукі, щоби пішла до огоро-
ду. Сузукі з тераси звертаєть ся).*

Сузукі.

Весь сей цвіт?

Butterfly.

Я би усю хотіла весну
Йому розстелить!...

Сузук (я. в.)

Зівянуть квіти, остане гильля лиш саме.
(появляєть ся на терасі з квітами).

Поглянь, о, пані!...

Butterfly (бере від неї квіти).

Всі треба рвати!

*(Butterfly розкидає квіти по кімнаті. —
Сузукі сходить до огороду).*

Сузукі (з огороду).

Нераз від тих от квітів
У віддаль слала очі
Й ридала важко, коли прийде милий твій!

Butterfly

Жаль мій скінчив ся! Нічо вже більш
[не хочу,
За мої сльози земля віддасть мені цві-
[тів звій...

Сузукі

(появляєть ся на терасі з квітами).

Ось і все вже.

Butterfly.

Так і все вже. Помагайже,

Сузукі.

Стелиш рожами дорогу...

Butterfly.

*(разом з Сузукі прибирає кімнату квіт-
ками).*

Весни цілої хочу зібрати я красу,
Весняних квітів запах і всю її красу
Йому під ноги кину...

Сузукі.

Лілії, фялки! Порозсіваю я квіт!...

Butterfly.

Порозсівай всюди квіт,
Минув ся сон

І знов засяє
Всьміхне сонце ізза хмар!
Вишневим квітом витати буду
Як за давних, давних літ!

Сузукі.

Рожі, фялки, вишні,
Стелити мемо квіти пишні!...

Butterfly і Сузукі.

Кидаймо всюди, всюди
Рожі і туберози
Земля сама під ноги
Весняний стелить чар!...
Кидаймо враз під ноги
Вишневий білий квіт!

(Сузукі приносить тоалетові прибори).

Butterfly.

Ходи мене вбери!
Ні, принеси тут дитину!

*(Сузукі іде на право, приносить дитину,
котру садить побіч Butterfly. Butterfly
тимчасом приглядаєть ся в зеркальци тай
каже сумно).*

Ішли негоди!

Я вже не та,
Що за щасливих днів...

Туга родила жаль,
А жаль забрав уроду...

Я хочу личко рожом прикрасити,

Хай руманець його вбере полум'ям,
Хай запаленіє, як паленів колись!...
(бере трохи рожу, таї натурає і дитині
лице).

Сузукі (чеше її).

Тихенько будьте, я заплету вам
Ваші коси...

Butterfly (з усміхом вдоволення).

Що Бонза скаже і свояки ті,
Що мої сльози злобно числили,
І Ямадорі з своїм коханєм?
Сором їх пригнобить, пригнобить їх
Злоба власна!

Сузукі (скінчила чесати).

Готово!

Butterfly.

Дай мені стрій мій весільний,
Мій стрій коханий! (одягаєть ся).
Хай він мене побачить,
Як видів перший раз!...
А у коси вплети червоні маки...
(Сузукі впинає цвітки в волосє Butterfly).
Ось так! (дає знак Сузукі, щоби засу-
нула двері).

А тепер в стіні зробити-б три вікна
Для трьох голов
І ждати мемо, поки сонце щастя
Засяє знов!

(Сузукі засуває двері (schosi) в глибині, поволи стемнюєть ся. Butterfly робить три отвори: найвисший для себе, перший для Сузукі, третій, найнизший для дитини, котру садить на подушку та велить дивити ся через отвір. — Сама стає неповорушна тай глядить в далечінь, дитина що сидить поміж мамою а Сузукі дивить ся в дірку цїкаво. — Ніч. — З віддалі чути хор — в роді тихого гомону. Дитина утомлена поволи засипляє на подушці. — Сузукі також. — Тільки сама Butterfly, стоїть випрямована та неповорушна).

Завіса спадає.

Кінець першої картини II. дії.

Друга картина II. дії.

(З віддалі за завісою чути спів дуже тихий і по піднесеню завіси видко, як Butterfly стоїть неповорушно. — Дитина спить на подушці. — Сузукі також спить. — Починає сьвітати. — Спроквола чимраз яснійше — а вкінци появляеть ся сонце).

Сузукі (*прокидаючи ся*).

Сьвітає!... (*встає та підходить до Butterfly*)
Хо-хо-сан!...

Butterfly.

О, так. Приїде вже! (*побачила спляче дитя, бере його на руки*).

Сузукі.

Спочать треба після тої ночі...
Як він явить ся, кликну сейчас!...

Butterfly.

Заспи, дитино. Очка зажмури,
Хоч твоя ненька всихає від жури...
А Бозя вбере в віночок мрій...
Всни, синоньку мій!...

(*відходить з дитиною до кімнати*).

Сузукі,

О, бідна, Butterfly!

Butterfly (за сценою).

Засни дитино, очка зажмури,
Хоч твоя ненька всихає з жури 0...
(голос никне у віддалі).

Сузукі

(клякає перед статуєю Будди).

Бідна ти, Butterfly!...

(чути легкий стук при вході).

Мій Боже! (стук сильніший — іде від-
чинити — а побачивши Шарплеса та Пін-
кертона, видає оклик).

Ах!...

Пінкертон і Шарплес

(дають знак, щоби мовчала)

Цить! Тихо! тихо!

Пінкертон.

Ні, не будіть!

Сузукі.

Ах, так дуже втомилась! Ждала ціліську
[ніч

З дитятком враз, чи прийдете...

Пінкертон.

Хтож їй казав?

Сузукі.

Від трех літ ніюдин корабель
Тут не приплив, щоби вона не знала...
Знає бандери та всі сигнали!...

Шарплес (до Пінкертона).

Яж казав.

Сузукі (хоче іти).

Покличу!

Пінкертон (задержує її).

Ні, ні, ще ні!

Сузукі (показує кімнату).

Ось, погляньте. Ще вчора ті цв'іти
Рвала, щоб вас витати...

Шарплес (зворушений).

Яж казав!

Пінкертон (збентежений).

Мій Боже!

Сузукі

(почувши якийсь шелест в городі, дивить
ся туди, та здивована говорить).

Хто се там ходить у городі? Якась жінка.

Пінкертон.

(Ведучи Сузукі на перед сцени).

Тихше!

Сузукі (зворушена).

Хто се? Хто се?

Шарплес (до Пінкертона).

Ліпше правду сказати...

Сузукі *(раптовно)*.

Хто се? Скажіть!

Пінкертон.

Із нами тут прийшла...

Сузукі.

Хто се? Скажіть!

Шарплес.

Жінка його!

Сузукі.

(Підносить руки до гори тай паде на вколішки).

Духи могуті батьків!

Для тої бідної сонце згасло, згасло вже.

Шарплес.

(Заспокоює її, тай підносить з землі).

Раненько саме ми тут приходили,

Щоб говорить з тобою, Сузукі,

Ти мушиш нам сама,

В тій сумній справі допомгти.

Сузукі *(в розпуці)*.

Щож діять? В чім рада?

Шарплес *(бере Сузукі на бік)*.

Я знаю, що немож сердечних сліз тамувати,

Та вжеж дитині треба опіку й захист дати...

Он та там пані, що тут прийшла

З нами, як мати займеть ся ним...

Пінкертон (*розглядаючи ся*).

Ах, той сумний, зівялий квіт
Як серце рве моє,
Скільки смутку на душу наводить
І смертний подих несе!...

(*побачивши портрет*)

Ось є портрет мій!

Сузукі.

О, я бідна, виб хотіли матери серце рвати?...
Виб хотіли, щоб бідній тій сказати...
Ох, я бідна! Ох, я бідна!...

Шарплес.

Вийди до неї, розмов ся щиро,
Вна добра пані, тут її приведи...
Хай також сама Butterfly взрить її
Ліпше їй буде всю правду знати,
Як обманою серце дурити!
Йди, Сузукі, до тої пані,
Хай ввійде, проси її тут!
Йди, Сузукі, йди!

Пінкертон.

Три роки, три, предовгі три роки
Бже минули, сльозами мила очи
І дні лічила, лічила ночі!

Сузукі.

Духи батьків милосерні,
Для неї згас вже сонішний блеск!

Ох, бідна я! Духи батьків милосерні!
Блеск сонця вже погас!...
О, я бідна!

Пінкертон (*зворушений*).

Ах, годі тут остать...
Шарплес, зажду на дорозі.

Шарплес.

Ах, я то бачив в перед!...

Пінкертон (*дає йому гроші*).

Дай їй те все, хай їй біль вменшає...
Душа моя ридає!

Шарплес.

Чи мою тямиш мову
Як брав ти тую квітку? —
„Затям, вона тобі вірить“ —
А правду я казав!...
Все тобі віддала, одною мрією жила,
Що з тобою пізнає правдивий рай!...

Пінкертон.

Так, бачу всю провину,
Та що я вдію нині?
Не верне вже спокій,
Не верне, ні!...

Шарплес

Вступи ся, хай зустр. чужих довідаєсь отім...

Пінкертон

Пращай, тихе остороне
Де мрів я щасття сни,

Весняних мрій там цвили квіти,
Минали тут ясні дні...

Шарплес.

Її душа невинна відчула судьбу...

Пінкертон

Пращай, кохане моє!...

Шарплес

Чи тямиш, я казав, не вірив ти тоді...

Пінкертон.

Ах, правда, правда се!

Я не гляну їй в лице!...

Мою душу докір рве!

Пращай, моя мила,

Не жди мене!...

Шарплес.

Іди, хай з уст чужих вчує правду всю!...

(Пінкертон подає руку Шарплесови тай швидко виходить дверми на право. Кате і Сузукі виходять з огороду.)

Кате.

Ти їй те скажеш?

Сузукі.

Як воля!

Кате.

Гадаєш, що вона мені завірить?

Сузукі.

О, певно...

Кате.

Я виросту їй сина.

Сузукі.

О, певно, та тепер ви мене оставте з нею...
В тій чорній хвилі з нею, хай сплаче
Своє горе і всю розпуку!...

Butterfly (*кличе з кімнати*).

Сузукі! Сузукі! О, де ти є? Сузукі!

Сузукі.

Я тут, говорю молитву!

(*Butterfly* *появляється*, Сузукі біжить до
неї, *щоби її зупинити*).

Ні, не йдіть, ні, ще дуже рано, ні, ні!...

Butterfly

(*швидко* *входить* *та бігає по кімнаті*).

Він тут... тут є... Де він сховав ся?

Він є! Він тут... Ось і конзуль тут...

Ах, деж він? Де він?

(*Переглянувши цілу кімнату стає розглядаючись навкруги*).

Не ма! (*побачила Каті*) Хто та жінка?

Що хоче тут? Що тут хоче? (*Сузукі плаче*)

Чому ти плачеш?

(*Шарплес зближається до неї*).

Ні, не кажіть, не хочу! Ні!

Може-б умерти довелось від ваших слів!...
(*Чуло до Сузукі*).

Ти, Сузукі, ти все була добра,
Не плач, не плач! Тиж все мене любила,
Не плач; не плач, кохана! Живий?

Сузукі.

Так!

Butterfly.

Тут не прийде? Не казав?
(*Сузукі мовчить — Butterfly роздратована
її мовчанєм*).

Слухай, чому не одвічаєш?

Сузукі.

Не прийде!

Butterfly (*холодно*).

Вчора він приїхав?

Сузукі.

Так.

Butterfly (*вдивляється в Кате*).

Та дивна жінка як мене трівожить!

Шарплес

Се безвинна причина всього твого горя.
Чи простиш ти їй?

Butterfly.

Його подруга! (*спокійним голосом*).
Все для мене щезло! Все вже погасло! Ох!

Шарплес (*Підходить до неї*).

Кріпи ся!

Butterfly.

Сина в мене забрати! Ах, мого сина?

Шарплес.

Ще й ту пожертву ти зроби для нього!...

Butterfly (*в розпуці*).

Нещасна мати, бідна мати!

Твоє дитя заберуть! (*по хвилі спокійно*)

Дарма! Все скінчилось уже!

Кате.

Чи можеш мні простити, Butterfly?

Butterfly.

Не ма під всім небосклоном

Щасливійшої від тебе жінки! (*Нервово.*)

Все будь щаслива! Мене на все забудь...

Кате (*до Шарплеса*).

Справді жалко чути!...

Шарплес (*зворушений*).

Бог їй сили додасть!...

Кате.

Чи сина нам віддасть?

Butterfly (*чула се*).

Як батько сам явить ся,

Йому віддам одному!...

За годину відтіль піти вже може...
(Сузукі відпроваджує Кате та Щарплеса на право. Сузукі вертає — підходить до Butterfly — кладе руку на серцю).

Сузукі.

Бідний метелик в сіть попав ся!
Поломить крила в сітці тій!

Butterfly.

Який днесь ясний день,
Весна, весна довкола!...
Засунь!...
(Засуває двері — в кімнаті півтемно).
Де моє дитя?

Сузукі.

Бавить ся... Принести?

Butterfly.

Хай забавляеть ся, там добре йому,
Йди, бав ся разом з ним!

Сузукі

(кидаєть ся ридуючи до Butterfly).
Остану тут!

Butterfly (нетерпеливо).

Йди, йди, я того хочу!...
(Сузукі ридуючи відходить на право. — Butterfly запалює світло перед статуєю Будди, клякає, потім бере білий серпанок, кидає його за параван, бере ніж з шу-

фляди — підходить до статуї Будди —
цілує рукоять ножа таї читає виписані
на ним слова).

„Хай із честю гине,
Кому годї з честю жити!...“

(Прикладає кінець ножа до горла, від-
чиняють ся двері з правої, видко рамя
Сузукі, котра показує дитині матір. —
Дитина вбігає з простягнутими рученя-
тами. Butterfly кидає ніж, схоплює ди-
тину, голубить її та цілує, ридаючи).

Ти? ти? ти? Се ти? Моє ти любе,
Ах, моє кохане, ти квіте мій чудовий!
Не будеш може знати, що для тебе нині
Я вміраю, я вміраю!...

Далеко ти підеш, за сине море,
Колись забудеш може, що мав рідню
[маму,

Що так тебе любила!...

О, ти, що в журби годині
За всю ставав розраду,
Диви ся нині, ах дивись кохане,
В душі твоїй чей слід остане!..

О, прашай коханий сину!
Солодкий ти мій, прашай!

Йди, бав ся, бав ся!...

(Butterfly бере дитину, садить її лицем
зверненням на право, дає в рученята
американську бандеру таї обережно за-
в'язує її оченята, підносить ніж таї

з поглядом зверненим в сторону дитини іде за параван, чути, як ніж паде на землю. — По хвилі видко Butterfly, котра має шию овинену білим серпанком, простягає руку до дитини, начеб пращала ся, підповзує до неї, останками сил цілує його, потім паде на землю).

Пінкертон (за сценою).

Butterfly! Butterfly! Butterfly!

(Двері з правої раптом відчиняють ся. Пінкертон і Шарплес впадають до кімнати, біжать до Butterfly, котра показує дитину, тай вмирає. Пінкертон клякає біля її тіла, Шарплес бере дитину і голубить і цілує).

КІНЕЦЬ ОПЕРИ.

52

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

12-812-521

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C

39 09 08 01 11 004 6